

Сірак І. П.,
аспірант кафедри інноваційних
та інформаційних технологій в освіті
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

У статті охарактеризовано виокремлені у процесі аналізу психологічної; педагогічної; медичної літератури педагогічні умови ефективної фахової підготовки майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації; які відображають загальні освітні тенденції в підготовці майбутніх медичних сестер у своїй професійній діяльності: формування мотиваційних установок майбутніх медичних сестер на професійну самореалізацію засобами імітаційного моделювання; активізація пізнавальної діяльності студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій; розробка і реалізація у медичному коледжі програми позааудиторних заходів; спрямованих на підготовку майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації та ін. Доведено; що успішність професійної діяльності залежить; безперечно; не тільки від професійних знань; умінь; комунікативної контактності; навичок; але й від професійної мотивації. Мотиваційні феномени є чи не найвагомішими внутрішніми умовами; що впливають на прагнення людини досягти успіху в діяльності. Показано; що засоби інформаційно-комунікаційних технологій є тими чинниками; що створюють необхідні передумови для виникнення внутрішньої мотивації діяльності особистості в умовах комп'ютерного навчання; особливо тоді; коли вони адаптовані до особливостей студентів; складу їхнього мислення; рівня наявних знань.

***Ключові слова:** готовність до професійної самореалізації; майбутні медичні сестри; педагогічні умови.*

Постановка проблеми та її актуальність. Рівнем підготовки медсестринських кадрів не повністю задоволені і лікувально-профілактичні заклади нашої країни. Насамперед зауваження висуваються до практичної професійної підготовки медичної сестри. Про нагальність вирішення даної проблеми свідчать матеріали науково-практичних медсестринських конференцій; опитування проведені серед керівного складу медсестринських кадрів лікарень тощо. З огляду на це; головним завданням професійної медсестринської освіти є підготовка кваліфікованих конкурентноспроможних кадрів з високим рівнем сформованості професійних знань; навичок і вмінь; творчого мислення; кращих людських якостей; національної свідомості та; безперечно; їхньої готовності до професійної самореалізації.

Метою дослідження є професійна самореалізація майбутніх медичних сестер; а потенційним результатом є сформована їхня готовність до професійної самореалізації й досягається це через впровадження спеціально підібраних педагогічних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті дослідження особливої теоретико-методологічної ваги набувають наукові розробки проблеми вищої медичної освіти; висвітлені в працях таких науковців; як Т. Бабенко; О. Бастракова; А. Борисюк; І. Булах; О. Волосовець; Ю. Вороненко; Л. Дудікова; І. Кузнецова; Л. Логуш; М. Мруга; О. Неловкіна-Берналь; М. Осійчук; М. Тимофієва; С. Тихолаз; Н. Шигонська; О. Юдіна та ін.; шляхів розвитку медсестринської освіти: Н. Білім; О. Горай; О. Гуменюк; Т. Закусилова; О. Ковальчук; К. Куренкова; Ю. Лавриш; О. Маркович; С. Мухіна; Т. Павлюк та ін.

Метою статті є визначення педагогічних умов формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації.

Викладення основного матеріалу дослідження. У процесі аналізу психологічної; педагогічної; медичної літератури нами було виокремлено ряд педагогічних умов ефективної фахової підготовки майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації; які відображають загальні освітні тенденції в підготовці майбутніх медичних сестер у своїй професійній діяльності:

- формування мотиваційних установок майбутніх медичних сестер на професійну самореалізацію засобами імітаційного моделювання;

- активізація пізнавальної діяльності студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій;
- розробка і реалізація у медичному коледжі програми позааудиторних заходів; спрямованих на підготовку майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації та ін.

Обґрунтуємо визначення нами саме цих педагогічних умов формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації.

1. Формування мотиваційних установок майбутніх медичних сестер на професійну самореалізацію засобами імітаційного моделювання.

На необхідності розвитку мотивації особистості для ефективної її самореалізації наголошували науковці: О. Артемова; А. Зарицька; З. Крижановська; Л. Служинська та ін.

Як відомо; мотивація включає всі види спонукань; а саме: потреби; інтереси; мотиви; цілі; схильності; налаштування тощо; тобто саме мотивація детермінує поведінку людини.

Погоджуємося з З. Крижановською; яка основними чинниками; які визначають успішність реалізації особистості в професійній діяльності; вважає мотиваційні; що розглядаються як сукупність спонукань (мотиви розвитку та самореалізації; мотиви індивідуального внеску в професію; діяльнісно-процесуальні мотиви; мотиви розуміння призначення професії; мотиви задоволення різними аспектами професії та мотиви психологічного самопочуття); котрі стимулюють творчий прояв особистості в професії [16; с. 13].

Мотивація має найбільше значення для професійної самореалізації особистості; вважає О. Артемова. Успішність професійної діяльності залежить; безперечно; не тільки від професійних знань; умінь; комунікативної контактності; навичок; але й від професійної мотивації. Мотиваційні феномени є чи не найвагомішими внутрішніми умовами; що впливають на прагнення людини досягати успіху в діяльності. Провідним механізмом функціонування мотиваційної активності для подолання психологічних криз виступає саме суб'єктивна інтерпретація успіху чи невдачі [1].

У контексті дослідження; звісно; нас цікавить професійна мотивація як властивість особистості; що поєднує систему цілей; потреб; що спонукають студента до активного засвоєння знань; оволодіння вміннями і навичками; свідомого ставлення до професії [710].

І. Ляшенко наголошує; що професійна мотивація відіграє роль компенсаторного фактора: в умовах недостатньо розвинених здібностей студент; за наявності професійної мотивації; може досягти більших успіхів; ніж здібний студент; у якого не сформована професійна мотивація [77].

Професійну мотивацію зведено до трьох основних комплексів: інтерес; обов'язок; самооцінка професійної здатності. Безпосередній інтерес (виникає на основі привабливості змісту та процесів конкретної діяльності) включає професійно-специфічний інтерес (інтерес до предметів; до процесів праці; що характеризують її основні функції; а також до результатів; які виражаються у створених продуктах; наданих послугах тощо); загальнопрофесійний інтерес (виникає на основі привабливості найбільш загальних властивостей професії); романтичний інтерес (базується на уявленні про незвичайність певної професії); ситуативний інтерес (формується на основі випадкових; нетипових для певної професії ознак) [77].

Для розв'язання цих завдань ми використовували імітаційне моделювання.

Імітаційне моделювання – це випереджальне формування педагогічного досвіду студентів; яке є ефективним засобом їхньої квазіпрофесійної підготовки; максимально наближеної до реальної професійно-практичної діяльності. Завдяки такому моделюванню професійна підготовка майбутнього фахівця набуває ознак предметної реалізації принципів зв'язку теорії й практики; єдності навчання й виховання [5].

Погоджуємося з Е. Маслико; що таке моделювання має важливе значення для створення умов; у яких «формуються; розвиваються й удосконалюються професійне мислення; майстерність і компетентність; світогляд; стиль і культура професійної поведінки й спілкування» [88; с. 89] та; як ми вважаємо; формується мотивація професійної самореалізації.

В імітаційному моделюванні професійної діяльності майбутніх медичних сестер ми використовували дві групи форм контекстного навчання:

- ігрові (розігрування ролей; ділова гра; ігрове проектування та ін.);
- неігрові (аналіз конкретних і класичних медичних ситуацій; метод «інциденту»; дія за інструкцією та ін.) [22; с. 7].

Значна увага приділялася саме неігровому моделюванню; яке полягає в розробці конкретних професійних ситуацій й алгоритму їх розв'язання. Наприклад; ми використовували такі види ситуацій:

- ситуація-проблема; у якій студенти знаходять причину виникнення описаної ситуації; ставлять і вирішують проблему;
- ситуація-оцінка; у якій студенти дають оцінку ухваленим рішенням;
- ситуація-ілюстрація; у якій студенти отримують приклади з основних тем курсу на підставі розв'язаних проблем;
- ситуація-вправа; у якій студенти вирішують неважкі завдання; використовуючи метод аналогії (навчальної ситуації) [33].

У процесі розв'язання ситуацій майбутні медичні сестри виконують завдання; вирішуючи яке; вони реалізують себе і свої здібності; спеціально організована система завдань спонукає їх до мотивації самореалізації; сама структура цих завдань складається з компонентів; що передбачають невизначеність; що спонукає студентів до бажання її подолати. Пропоновані ситуації; спрямовані на формування мотивації самореалізації майбутніх медичних сестер; склалися з двох взаємопов'язаних аспектів: предметного (пов'язаний з особливостями навчального предмета і послідовністю в організації діяльності; яка виражається в типах і рівнях складності пропонованих задач; а також в дослідженні завдання на кількість і способи вирішення) і особистісного (пов'язаний з розкриттям здібностей і можливостей у процесі розробки задуму; структурування; реалізації; діагностики результатів).

2. *Активізація пізнавальної діяльності майбутніх медичних сестер засобами інформаційно-комунікаційних технологій.*

Засоби інформаційно-комунікаційних технологій (далі ІКТ) є тими чинниками; що створюють необхідні передумови для виникнення внутрішньої мотивації діяльності особистості в умовах комп'ютерного навчання; особливо тоді; коли вони адаптовані до особливостей студентів; складу їхнього мислення; рівня наявних знань. У цьому випадку студенти починають одержувати задоволення від самого процесу навчання; незалежно від зовнішніх мотиваційних чинників [99; с. 115]. Погоджуючись з С. Петрович; вважаємо; що інформаційно-комунікаційні технології здатні позитивно впливати й на активізацію пізнавальної діяльності майбутніх медсестер.

Вважаємо; що активне застосування мультимедійних програм; ресурсів Інтернет та ІКТ; які ми використовували під час формувального етапу педагогічного експерименту; надає швидкий доступ майбутнім медсестрам до різноманітних навчальних матеріалів; поглиблює їхню мотивацію до навчання; сприяючи у такий спосіб ефективному формуванню у них готовності до професійної самореалізації.

Під час педагогічного експерименту ми активно використовували ІКТ у процесі змішаного й «перевернутого» навчання.

Змішане навчання включає: аудиторну й позааудиторну самостійну роботу студента з використанням системи управління навчанням LMS – інформаційної системи; що використовується для створення; збирання; збереження; і передавання контенту; широкий вибір навчально-методичних матеріалів; інтерактивність; контроль самостійної роботи студента; гнучку систему оцінювання досягнень студентів [4].

Різновидом змішаного навчання є «перевернуте» навчання (flipped learning); наголошують Р. Гуревич та М. Кадемія; що пропонує змінити традиційне навчання; роботу вдома і в аудиторії. Замість них студенти дивляться короткі відеолекції в мережі – самостійно вивчають теоретичний матеріал; а весь аудиторний час використовують для виконання практичних завдань; обговорення окремих питань курсу. «Перевернуте» навчання має певну подібність до випереджувальної самостійної роботи; коли вивчення студентами нового матеріалу здійснюється до його викладу викладачем на лекції або практичному занятті. Основна різниця полягає в тому; що у випереджувальній самостійній роботі студент самостійно здійснює пізнавально-пошукову або творчу діяльність поза аудиторією; тоді як у «перевернутому» навчанні студент вивчає новий матеріал за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); а викладач віртуально присутній і керує цим процесом (відео пояснення; контрольні запитання тощо). Отже; «перевернуте» навчання – це педагогічна модель; в якій типове подання лекції перетворюється в її обговорення; під час якого здійснюється обговорення проектів; дискусії; виконання практичних завдань та ін. [44].

Під час використання «перевернутого навчання» дотримувалися таких правил; визначених науковцями Р. Гуревичем та М. Кадемією:

1. Ми пропонували студентам короткі 2-3 відео з певної теми (не більше 10 хвилин); а не одне великого обсягу.

2. З метою зосередження уваги студентів особливу увагу звертали на кольори зображення та запитання до кожного відео.

3. На кожному занятті акцентувалася увага студентів на запитаннях: чому вони є актуальними; на які запитання дають відповіді тощо.

4. Заняття мають бути добре організованими та ефективними. Багаторазовий перегляд відеоматеріалів та електронний текст або електронний посібник сприяє поєднанню навчального матеріалу з реальною дійсністю.

5. Фіксація результатів роботи в електронному журналі або Google формі сприяє контролю за діяльністю студентів.

6. Підключення зовнішніх ресурсів: відео; Веб-посилань та ін. сприяє тому; що студенти краще усвідомлюють значущість матеріалу; що вивчається [4].

У Вінницькому медичному коледжі ім. академіка Д. К. Заболотного активно використовували ІКТ не лише під час занять зі студентами; а й під час проведення методичних об'єднань викладачів. Наприклад; методичне об'єднання секції «Лабораторна діагностика» медичних коледжів Вінницького регіону відбувалося у форматі відеоконференції. Циклова комісія спец.-лабораторних дисциплін провела регіональний науково-практичний семінар: «Інформаційно-комунікативні технології навчання – нова реальність у сучасній освіті».

Програма семінару включала: майстер-клас «Вибір оптимального поєднання форм та методів навчання при викладанні дисципліни «Мікробіологія»; тренінг «Створення електронного портфоліо викладача медичного навчального закладу»; доповідь «Використання ІКТ у сучасному освітньому процесі»; доповідь «Використання традиційних та інноваційних методик для активізації пізнавальної діяльності студентів на заняттях з педіатрії» тощо.

Активна робота з викладачами медичного коледжу; пов'язана з впровадженням у навчально-виховний процес інформаційно-комунікаційних технологій сприяє більш продуктивному використанню ними останніх під час занять і в позааудиторній діяльності; що в результаті сприяє активізації пізнавальної діяльності майбутніх медичних сестер засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Звісно; цьому сприяло відкриття нових комп'ютерних класів; навчальних аудиторій; обладнаних інтерактивними дошками.

3. Розробка і реалізація у медичному коледжі програми позааудиторних заходів; спрямованих на підготовку майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації.

Формуванню готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації сприяє розробка і реалізація у медичному коледжі спеціально розробленої програми позааудиторних заходів. Зокрема; до розробленої нами програми увійшли: олімпіада з навчальної дисципліни «Медсестринство в геронтології; геріатрії та паліативній медицині»; конкурс фахової майстерності «Ескулап»; щорічний конкурс професійної майстерності «Кращий за фахом»; тижневик до Всесвітнього дня психічного здоров'я; підготовка й проведення флеш-мобу в рамках акції боротьби з цукровим діабетом присвячений всесвітньому Дню здоров'я 7 квітня; флеш-мобу «Єдина країна» тощо.

До позааудиторних заходів можна віднести й міжнародну співпрацю медичного коледжу. Зокрема; Вінницький медичний коледж ім. академіка Д. К. Заболотного бере активну участь у міжнародній діяльності. Підписані угоди про співпрацю з Поліцейською медичною школою ім. Ганни Чжановської в м. Моравіца (Польща); а також з Європейською Фундацією Розвитку Медицини й Освіти ЄВРОМЕД. Основні напрямки співпраці полягають у розробці та реалізації медичних освітніх і наукових проектів; міжнародних грантових програм; які б відповідали потребам державних та приватних інституцій; закладів охорони здоров'я; медичних навчальних закладів та інших установ у Польщі та Україні. Також створено робочі групи авторів з метою підготовки нових підручників; наукових робіт та іншої видавничої продукції. В тематичних конференціях і конгресах; наукових симпозіумах; тематичних стажуваннях; навчаннях; курсах та інших освітніх і навчальних заходах беруть участь не лише викладачі; а й студенти (зокрема; студенти експериментальної групи).

Так; наприклад; студенти Вінницького медичного коледжу ім. академіка Д. К. Заболотного і Поліцейської медичної школи ім. Ганни Чжановської в м. Моравіца (Польща) взяли участь в міжнародному проекті «Спільна справа – спільне майбутнє. Співпраця медичних навчальних закладів Польщі і України» (32 студента та шість викладачів). Для цього група з 16 студентів і 4 викладачів коледжу відвідали Свентокшиське воєводство (Польща). Під час візиту учасники проекту побували у Поліцейській медичній школі ім. Ганни Чжановської; де безпосередньо взяли участь в практичних семінарах з масажу; фармації; косметології та основ медичної допомоги.

Також студенти познайомились з роботою та оснащенням польських клінік; а саме Свентокшиським реабілітаційним центром і спеціальною школою в Чарнеській Горі; Свентокшиським центром екстреної медицини та санітарного транспорту; Свентокшиським онкологічним центром; відвідали університет Яна Кохановського; зокрема факультет наук про здоров'я; де відбувається навчання медичних сестер. У ході проекту проводились навчання для українських і польських студентів з невідкладної допомоги; трудотерапії; догляду за хворими тощо. Такі спільні проекти є регулярними.

Висновки. Вважаємо; що процес формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації відбуватиметься ефективніше за умови впровадження у навчально-виховний процес медичного коледжу спеціально розробленої методики. Усі виокремлені нами педагогічні умови є взаємопов'язаними і взаємодоповнюваними. Теоретично обгрунтовані педагогічні умови дозволяють спроектувати прогностичну модель формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Артемова О. І.* Професійна самореалізація особистості в сучасних умовах / О.І. Артемова //Освіта регіону: політологія; психологія; комунікації. – № 1. 2010. <http://social-science.com.ua/article/186>
2. *Боброва М. П.* Дидактическая підготовка педагогических кадров дошкольных учреждений в контексте профессиональной деятельности : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. : 13.00.08 / М.П. Боброва. – Барнаул; 1997. – 17 с.
3. *Вонсович В. П.* Використання імітаційних технологій і прийомів у навчально-професійній діяльності студентів [Електронний ресурс] / В. П. Вонсович : доступ до матеріалів статті : <http://www.nbu.gov.ua>
4. *Гуревич Р. С.* Змішане навчання й інноваційні технології підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах / Р.С. Гуревич; М.Ю. Кадемія// Порівняльна професійна педагогіка.– № 1 (Т. 7); 2017 :– Хмельницький : ХНУ; 2017. – С. 106-112.
5. *Демченко І. І.* Імітаційне моделювання у квазіпрофесійній підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва / І. І. Демченко. http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/639/1/Imitat_modelyvanna.pdf
6. *Крижановська З. Ю.* Мотиваційні чинники професійної самореалізації фахівців дошкільних закладів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / З.Ю. Крижановська ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк; 2011. – 20 с.
7. *Ляшенко І.В.* Формування професійної мотивації студентів до успішної фахової діяльності / І.В. Ляшенко // https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1076
8. *Маслыко Е. А.* Совершенствование межпредметных связей в системеметодической подготовки учителя иностранного языка / Е. А. Маслыко // Методическая підготовка преподавателей иностранных языков : Сб. научн. трудов. – М.; 1989. – С. 88 – 90.
9. *Петрович С. Д.* Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з обчислювальної техніки в процесі вивчення спеціальних дисциплін в технічних коледжах: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. Д. Петрович ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця; 2011. – 255 с.
10. *Пінська О.* Професійна мотивація як засіб підвищення ефективності навчальної діяльності студентів / О. Пінська // Проблеми трудової і професійної підготовки. 2009. – Випуск 14. – С. 111-115.

И. П. Сирак.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ МЕДИЦИНСКИХ СЕСТЕР К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ

Резюме. В статье охарактеризованы выделенные автором в процессе анализа психологической; педагогической; медицинской литературы педагогические условия эффективной профессиональной подготовки будущих медицинских сестер к профессиональной самореализации; которые отражают общие образовательные тенденции в подготовке будущих медицинских сестер в своей профессиональной деятельности: формирование мотивационных установок будущих медицинских сестер на профессиональную самореализацию средствами имитационного моделирования; активизация познавательной деятельности студентов средствами

информационно-коммуникационных технологий; разработка и реализация в медицинском колледже программы внеаудиторных мероприятий; направленных на подготовку будущих медицинских сестер к профессиональной самореализации и др. Доказано; что успешность профессиональной деятельности зависит; безусловно; не только от профессиональных знаний; умений; коммуникативной контактности; навыков; но и от профессиональной мотивации. Мотивационные феномены являются важнейшими внутренними условиями; влияющими на стремление человека достигать успеха в деятельности. Показано; что средства информационно-коммуникационных технологий являются теми факторами; которые создают необходимые предпосылки для возникновения внутренней мотивации деятельности личности в условиях компьютерного обучения; особенно тогда; когда они адаптированы к особенностям студентов; составу их мышления; уровню имеющихся знаний.

Ключевые слова: готовность к профессиональной самореализации; будущие медицинские сестры; педагогические условия.

Sirak I.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF FUTURE NURSES FOR PROFESSIONAL FULFILLMENT

Summary. *The purpose of research is the development; theoretical study and experimental verification of pedagogical conditions of formation of future nurses for professional fulfillment and methods of implementation of these conditions in the course of their professional education in medical colleges According to the subject; objectives; concepts and hypotheses; they are the following research objectives: to analyze the state of the problem of professional fulfillment in philosophical; psychological; pedagogical aspects in the scientific literature; to make a definitive analysis of the concept of "readiness of future nurses for professional self-realization"; to clarify the criteria and levels of this readiness; to define and justify pedagogical conditions and model formation of future nurses for professional fulfillment; to develop a methodology for implementing of pedagogical terms of preparing future nurses to the designated activity and test its effectiveness experimentally; to develop educational materials for students; teachers of medical colleges concerning training future nurses for professional self- fulfillment.*

The hypothesis of the study is the assumption that the level of readiness of future nurses for professional self-fulfillment will increase because of their professional training focus in medical colleges to professional self- fulfillment and is provided by the formation of motivational attitudes of future nurses for professional self-realization with the help of simulation; cognitive activity of students by means of information and communication technologies; by development and implementation of extracurricular activities program in medical college to prepare future nurses for professional self-realization; by the creation of a reflexive-based environment in medical college; by application of methods of formation of readiness of future nurses for their professional self- fulfillment in the educational process .

Keywords: *steps; efficiency; methods; professional self-development; technology training of teachers for professional self-development.*